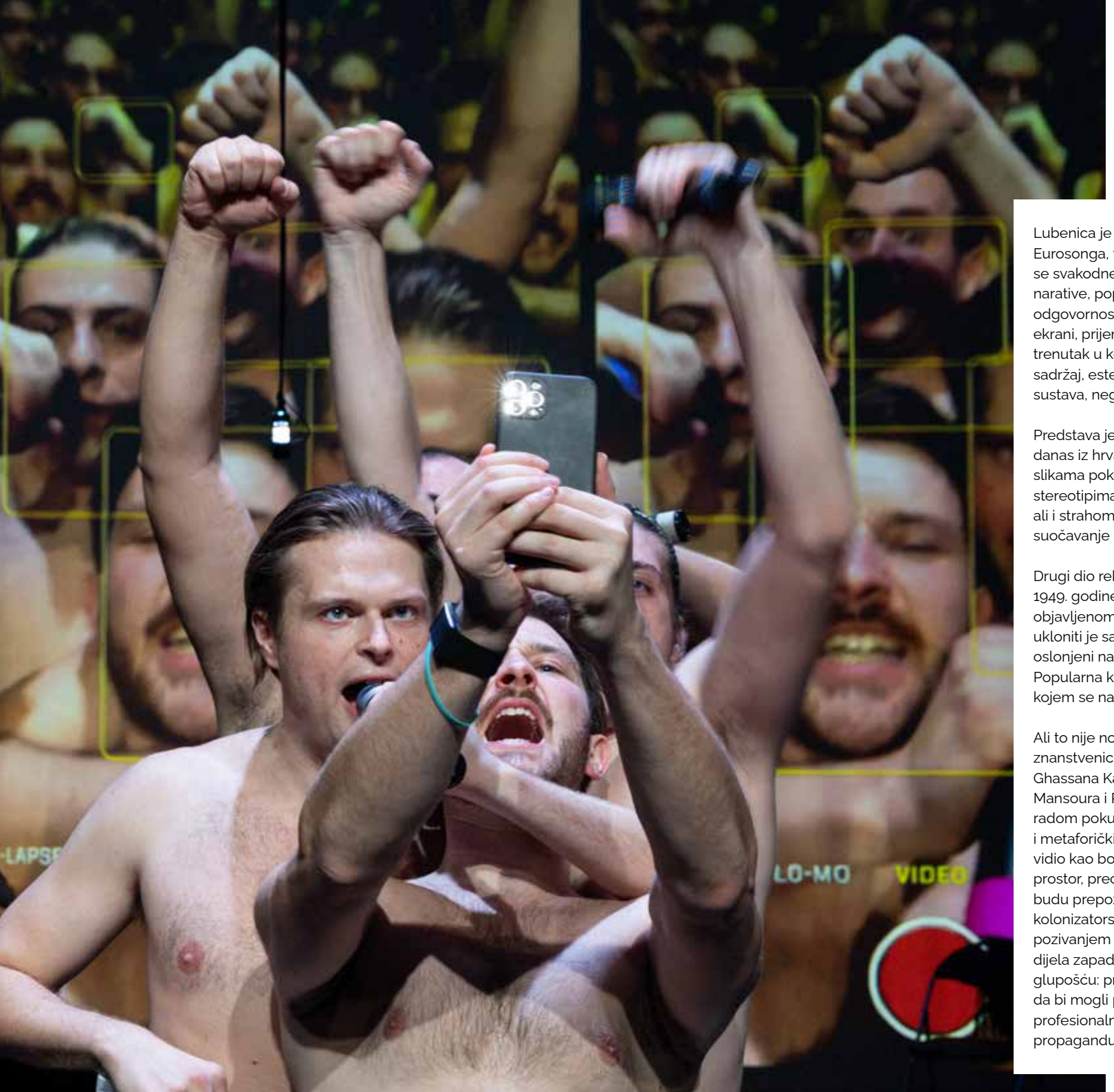

Ж LUBENICA

GRADSKO KAZALIŠTE
ZORIN DOM
KARLOVAC

Kako gledamo Palestinu

Ivana Vuković

Lubenica je postdramska predstava koja formatima pub kviza, Eurosonga, feeda i dokumentarnom rekonstrukcijom istražuje kako se svakodnevica okupirane Palestine prelama kroz zapadne medijske narative, popularnu kulturu, naše svakodnevne navike i osobnu odgovornost. U predstavi se koristi suvremeni aparat gledanja: kamere, ekrani, prijenosi i neprekidna cirkulacija slika nasilja kako bi se propitao trenutak u kojem dokumentarna slika patnje postaje informacija, sadržaj, estetika ili alibi za vlastitu pasivnost. Publika nije izvan tog sustava, nego njegov aktivni dio.

Predstava je podijeljena na dva dijela. Prvi dio polazi od pitanja kako danas iz hrvatskog političkog konteksta gledamo Palestinu, kojim je slikama pokušavamo razumjeti i koliko su naši pogledi već oblikovani stereotipima i dugotrajnom dehumanizacijom Arapa i muslimana, ali i strahom od optužbi za antisemitizam te željom da izbjegnemo suočavanje s istinom.

Drugi dio rekonstruira zločin koji su pripadnici izraelske vojske počinili 1949. godine na vojnom položaju Nirim, prema istraživačkom članku objavljenom u Haaretzu 2003. pod naslovom „Smatrao sam shodnim ukloniti je sa svijeta". Nakon te rekonstrukcije, prizori iz prvog dijela, oslonjeni na hrvatsku svakodnevicu, dobivaju drukčije značenje. Popularna kultura i medijski sadržaji otkrivaju svoju ulogu u sustavu u kojem se nasilje istodobno može gledati, prepoznati i normalizirati.

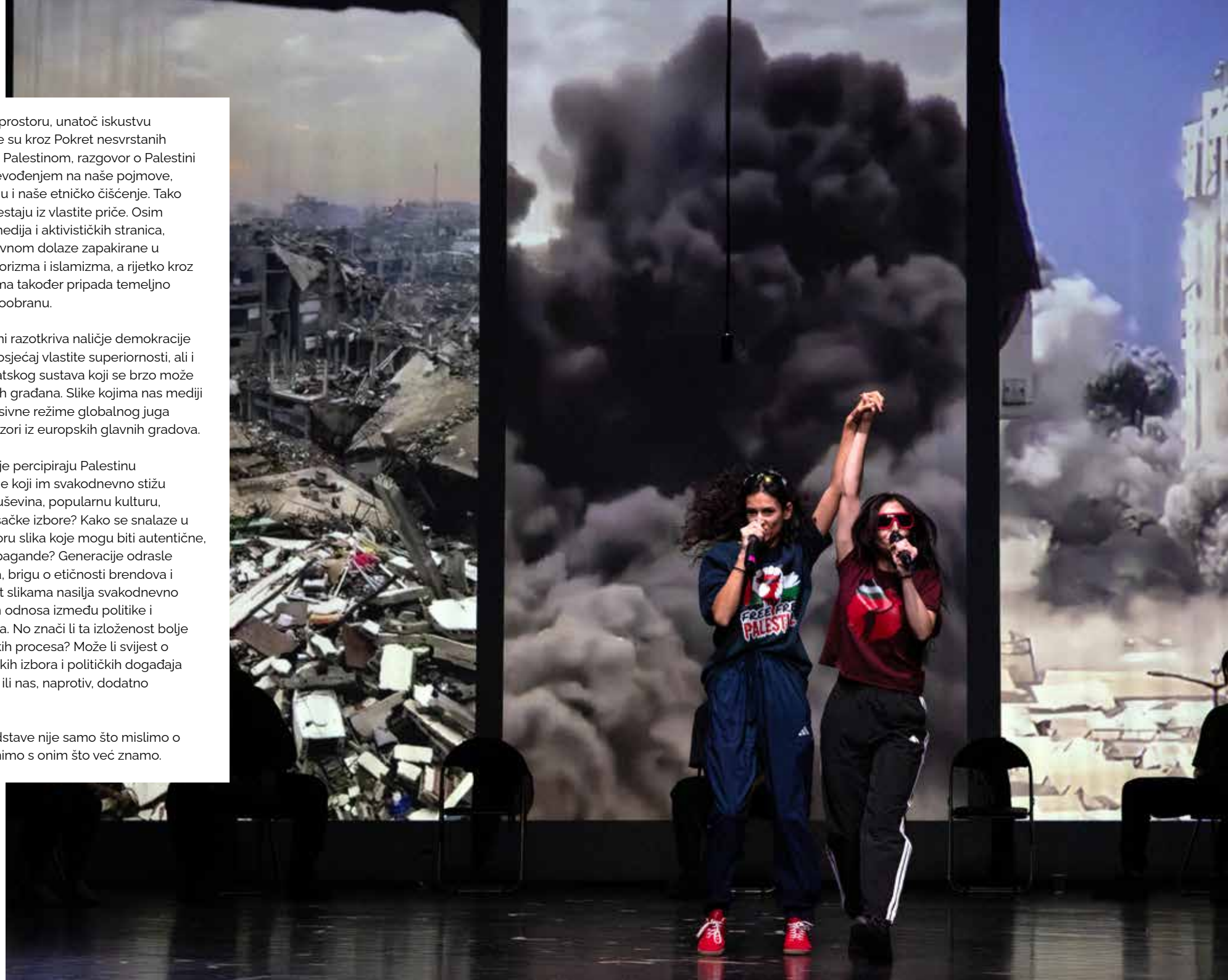
Ali to nije novost. Palestinski intelektualci, političari, pjesnici, umjetnici, znanstvenici i novinari – od Edwarda Saida, Mahmouda Darwisha, Ghassana Kanafanija i Leile Khaled do Adanije Shibli, Slimana Mansoura i Refaata Alareera – o tome govore već desetljećima. Svojim radom pokušavali su i pokušavaju probiti zid apartheida, doslovno i metaforički. Said je zadatak palestinskih intelektualaca na Zapadu vidio kao borbu za „pravo na pripovijedanje": za ulazak u medijski prostor, precizan jezik i pravo Palestinaca da govore vlastitim glasom i budu prepoznati kao ljudi jednaki drugima. No Zapad i dalje zadržava kolonizatorsku poziciju, oblikujući i zamagljujući palestinsku priču pozivanjem na kompleksnost i „obje strane". Ilan Pappé takav odnos dijela zapadnih intelektualaca prema Palestini naziva moralnom glupošću: prešućivanjem i konformizmom onih koji znaju dovoljno da bi mogli prepoznati nepravdu, ali umjesto da je javno osude, zbog profesionalnih i društvenih interesa biraju nekritički ponavljati izraelsku propagandu.

U hrvatskom javnom prostoru, unatoč iskustvu starijih generacija koje su kroz Pokret nesvrstanih razvijale solidarnost s Palestinom, razgovor o Palestini nerijetko završava prevođenjem na naše pojmove, naš rat, našu okupaciju i naše etničko čišćenje. Tako Palestinci ponovno nestaju iz vlastite priče. Osim nekoliko nezavisnih medija i aktivističkih stranica, vijesti o Palestini uglavnom dolaze zapakirane u pojmove Hamasa, terorizma i islamizma, a rijetko kroz perspektivu ljudi kojima također pripada temeljno ljudsko pravo na samoobranu.

Odnos prema Palestini razotkriva naličje demokracije na kojoj Zapad gradi osjećaj vlastite superiornosti, ali i nestabilnost demokratskog sustava koji se brzo može okrenuti protiv vlastitih građana. Slike kojima nas mediji upozoravaju na represivne režime globalnog juga odjednom postaju prizori iz europskih glavnih gradova.

Kako mlađe generacije percipiraju Palestinu konzumirajući sadržaje koji im svakodnevno stižu na ekrane – snimke ruševina, popularnu kulturu, glazbu, hranu i potrošačke izbore? Kako se snalaze u nepreglednom prostoru slika koje mogu biti autentične, generirane ili dio propagande? Generacije odrasle uz kulturu otkazivanja, brigu o etičnosti brendova i neprekidnu izloženost slikama nasilja svakodnevno se susrećem s pitanjem odnosa između politike i vlastitih životnih izbora. No znači li ta izloženost bolje razumijevanje političkih procesa? Može li svijest o povezanosti potrošačkih izbora i političkih događaja dovesti do djelovanja ili nas, naprotiv, dodatno paralizirati?

Temeljno pitanje predstave nije samo što mislimo o Palestini, nego što činimo s onim što već znamo.

Slučaj Nirim: od dokumenta do scene

Filip Rutić

Novinski članak „Smatrao sam shodnim ukloniti je sa svijeta", koji su Aviv Lavie i Moshe Gorali objavili u izraelskom dnevnom listu Haaretz 29. listopada 2003. godine, ishodišna je točka drugog dijela predstave „Lubenica". Na temelju vojnih i sudskih dokumenata članak rekonstruira zločin počinjen u kolovozu 1949. godine.

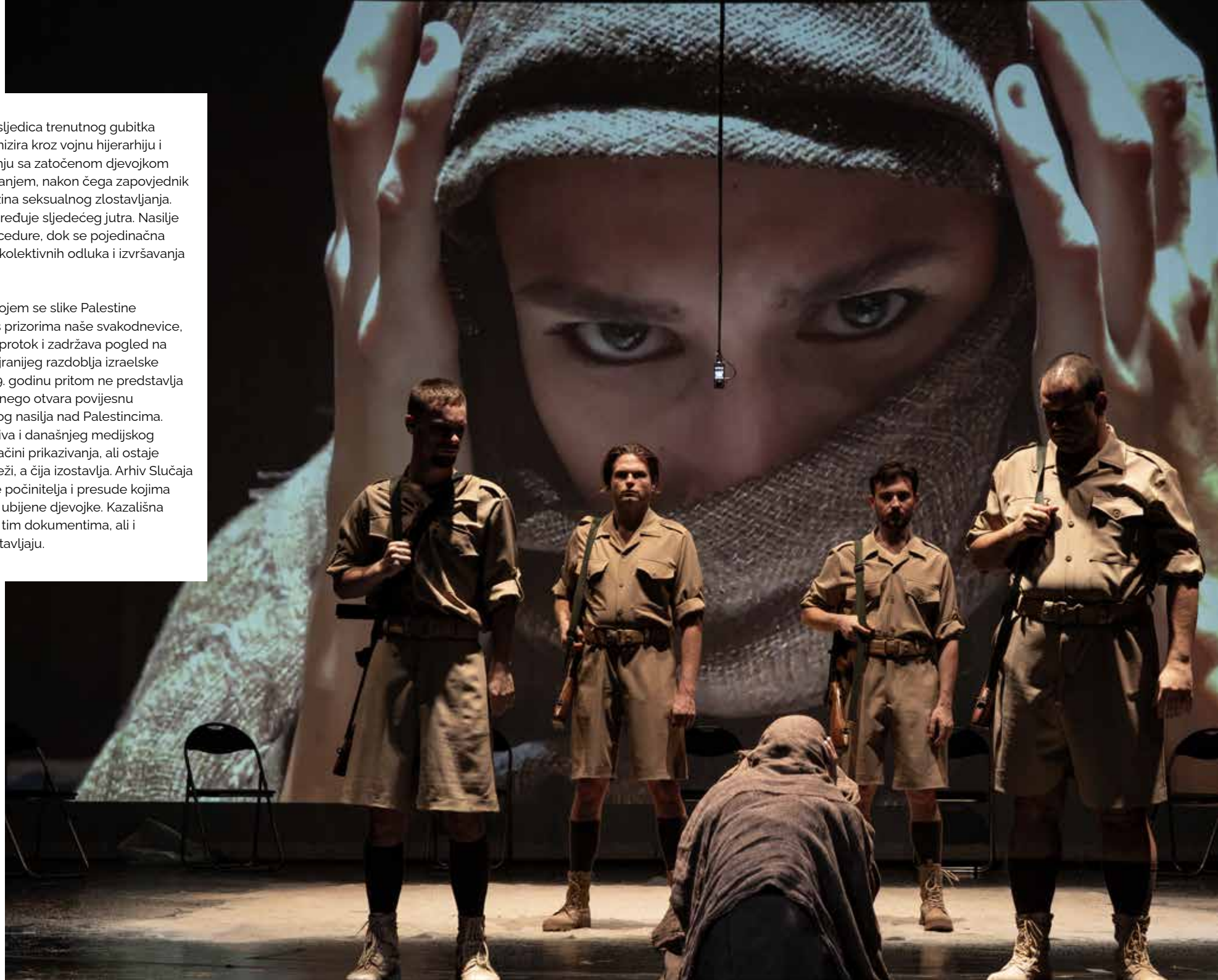
Na vojnom položaju Nirim, u pustinji Negev, pripadnici izraelske vojske zarobili su beduinsku djevojku, zatočili je, silovali i pogubili po naredbi zapovjednika voda. Njezino tijelo zakopali su u pustinji, a zbog zločina je pred vojni sud izvedeno dvadeset pripadnika postrojbe.

Isti je povijesni događaj poslužio kao polazište palestinskoj autorici Adaniji Shibli za roman Sporedan detalj. U njemu zločin iz 1949. postaje predmet potrage pripovjedačice koja, suočena s ograničenjima kretanja i pristupa arhivima, pokušava rekonstruirati dio vlastite povijesti. Dok Shibli kroz književnost otvara pitanje onoga što je iz povijesnog zapisa izostavljeno, „Lubenica" se vraća dokumentima institucije čiji su pripadnici zločin počinili, a koja ga je potom istraživala i sudila njegovim počiniteljima.

Novinarsko istraživanje i sudski iskazi u predstavi postaju građa za dramatizaciju događaja, pri čemu se dokumentirani postupci isprepliću s rekonstruiranim dijalozima. Važnu ulogu pritom preuzima kamera, čija stalna prisutnost određuje način na koji pratimo scensku radnju. Njezin pogled izdvaja detalje i približava nas događaju, ali istodobno određuje što ostaje izvan kadra. U tom se postupku kamera može čitati kao pandan pripovjedačici iz drugog dijela Shiblina romana. Obje pokušavaju doprijeti do prošlosti kroz dostupne tragove, ali nailaze na granice onoga što je moguće vidjeti i rekonstruirati.

Zločin u Nirimu nije posljedica trenutnog gubitka kontrole, nego se organizira kroz vojnu hijerarhiju i poslušnost. O postupanju sa zatočenom djevojkom vojnici odlučuju glasovanjem, nakon čega zapovjednik određuje raspored njezina seksualnog zlostavljanja. Njezino pogubljenje naređuje sljedećeg jutra. Nasilje tako poprima oblik procedure, dok se pojedinačna odgovornost skriva iza kolektivnih odluka i izvršavanja zapovijedi.

Nakon prvog dijela, u kojem se slike Palestine neprekidno smjenjuju s prizorima naše svakodnevice, drugi dio zaustavlja taj protok i zadržava pogled na jednom događaju iz najranijeg razdoblja izraelske države. Povratak u 1949. godinu pritom ne predstavlja odmak od sadašnjosti, nego otvara povijesnu perspektivu suvremenog nasilja nad Palestincima. Između povijesnog arhiva i današnjeg medijskog prostora mijenjaju se načini prikazivanja, ali ostaje pitanje čija se priča bilježi, a čija izostavlja. Arhiv Slučaja Nirim sačuvao je iskaze počinitelja i presude kojima su kažnjeni, ali ne i ime ubijene djevojke. Kazališna rekonstrukcija vraća se tim dokumentima, ali i prazninama koje oni ostavljaju.

Izvedbeni podaci

Autor, redatelj i scenograf – Borut Šeparović
Dramaturgija – Filip Rutić, Ivana Vuković
Igraju – Petra Cicvarić, Andro Damiš, Dora Dimić Rakar, Jakov Jozić, Nino Pavleković, Nina Spasović, Bernard Tomić, Asja Vidović, Andrija Žunac
Songovi, izbor glazbe i zvuk (uz generativnu AI obradu) – MONTAЖK$TROJ
Glazbeni citati – Johann Sebastian Bach, Ludwig van Beethoven, Niccolò Paganini, Sergej Prokofjev, Domenico Scarlatti, Franz Schubert, Dmitrij Šostakovič, Antonio Vivaldi
Video, multimedija i AI programiranje – Konrad Mulvaj i AI
Upravljanje videom i dronom uživo – Konrad Mulvaj
Asistent za multimediju i video – Dario Stojčević
Kostimografija – Desanka Janković
Oblikovanje svjetla – Anton Modrušan
Suradnica za scenski pokret – Roberta Milevoj
Suradnice u istraživanju scenskog pokreta – Martina Tomić, Anna Javoran, Jana Božić
Inspicijent – Nikola Belavić
Tehničko vodstvo – Robert Mazarek
Operateri svjetla – Robert Pavlić, Leon Šoštarić
Operateri tona – Bojan Blažević, Dominik Skolan
Tehnička podrška – Mario Jakovljević, Benjamin Paulić
Garderobijerka – Mirjana Špehar
Fotografije – Jelena Janković
Snimanje i montaža (trailer i dokumentarna snimka premijere) – Lovro Mrđen
Marketing – Željka Božić-Žgela, Zrinka Černoš Čepurkovski, Dubravka Grgec, Edita Prgomet Bošnjak
Odnosi s javnošću – PRiredba studio
Zahvale – Oliver Frljić, Kornelija Krpačić, Antonija Kuzmanić, Marija Bingula, Yousef Aljamal, EURO-TON d.o.o. (tehnička podrška)
Projekt omogućili:
Projekt je sufinanciran sredstvima Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske i Grada Zagreba (Gradski ured za kulturu i civilno društvo). Ostvaren je uz financijsku podršku Zaklade Kultura nova i potporu Grada Karlovca.
Koprodukcija – Gradsko kazalište „Zorin dom" i MONTAЖK$TROJ
Pretpremijera – 6. studenoga 2026. u 20 sati
Premijera – 7. studenoga 2026. u 20 sati Gradsko kazalište „Zorin dom", Karlovac

Izvori

Aviv Lavie i Moshe Gorali – „I Saw Fit to Remove Her From the World" (Haaretz, 29. listopada 2003.)
„Continuation of 'I Saw Fit to Remove Her From the World'" (nastavak članka, Haaretz, 29. listopada 2003.)
Adania Shibli – Sporedan detalj (izvorno izdanje, 2017.)
Oliver Frljić – ustupljena istraživačka građa iz pripreme scenskog projekta "Eine Nebensache" prema romanu Adanije Shibli (videosnimke, tekstovi i drugi pripremni materijali, Maxim Gorki Theater, Berlin, 2025.)
Jacqueline Reem Salloum – "Planet of the Arabs" (kratki eksperimentalni film, 2005.)
Ghassan Kanafani – intervju s Richardom Carletonom za ABC News (16. listopada 1970.)
Refaat Alareer – If I Must Die (pjesma, 2011.)
Yuval Abraham – „'Lavender': The AI machine directing Israel's bombing spree in Gaza" (+972 Magazine i Local Call, 2024.)
Hrvatska radiotelevizija – Pravila natjecanja – Dora 2027. (objavljena 2026.)

Pub kviz

Listić za odgovore

1.	A	B	C	D
2.	A	B	C	D
3.	A	B	C	D
4.	A	B	C	D
5.	A	B	C	D
6.	A	B	C	D
7.	A	B	C	D
8.	A	B	C	D
9.	A	B	C	D
10.	A	B	C	D
11.	A	B	C	D
12.	A	B	C	D
13.	A	B	C	D
14.	A	B	C	D
15.	A	B	C	D
16.	A	B	C	D
17.	A	B	C	D
18.	A	B	C	D
19.	A	B	C	D
20.	A	B	C	D
21.	A	B	C	D

:00:00
4K
VIDEO
FOTO
PORTRET
SLO-MO
VIDEO
PHOTO
PORTRAIT